

УДК 027.54(497.113 Нови Сад):[766:659.133.1
005:02:[766:659.133.1(091)
Прегледни чланак

Библиотечки маркетинг на плакатима у збирци Библиотеке Матице српске

Александар Радовић
Библиотека Матице српске, Нови Сад
araddovic@yahoo.com

Сажетак

У раду су описани плакати из збирке Библиотеке Матице српске на којима је делатност библиотека у Србији приказана кроз призму библиотечког маркетинга и менаџмента у библиотекама. Рад библиотека и њихове промотивне активности присутни су на јединицама библиотечке грађе из Ликовно-графичког фонда БМС.

Кључне речи:

библиотеке, маркетинг, плакати, Библиотека Матице српске, Ликовно-графички фонд.

У последњих неколико година, домаће библиотеке настоје да појачаном пропагандном кампањом реализују стручне програме из своје радне средине. Разноврсни промотивни и други програми библиотека у Србији на трагу су констатације Весне Д. Жупан да „задовољење потреба корисника библиотеке јесте крајњи циљ маркетиншких активности, али и шири друштвени циљ.“¹ Једно од „најактивнијих“ пропагандних средстава је плакат, а примена тог графичког и библиотечког материјала у нашем библиотекарству датира од пре више од пола века.

Историја библиотечког маркетинга на плакатима

Библиотека Матице српске у Ликовно-графичком фонду чува, између осталих, два плаката који током педесетих година XX века најављују „еру библиотечког маркетинга“ која наступа у првој деценији новог миленијума. Плакати Мата Зламатика (*Наше библиотеке иружају свима грађанима добру, истиништу и лепо књију*) и Драгослава Стојановића-Сипа (*Недеља књије у Војводини 6 – 13. децембар*) естетиком социјалистичког реализма приказују делатности библиотека међу „радним људима и грађанима“.

У електронској бази података БМС евидентирано је да је плакат са потписом „МЗламалик“ реализован током прве послератне деценије, јер су, уз „полице са књигама“, на сивој позадини плаката уочени фабрички димњаци и производни погони. На ћириличном плакату димензија 100x71cm нису евидентирани подаци о издавачу нити о ономе ко је плакат штампао. Порука коју „преноси“ плакат *Наше библиотеке иружају свима грађа-*

нима добру, истиништу и лепо књију, који је дизајнирао познати илустратор „дечијих и других књига“ Мате Зламалик, јесте функционални и креативни допринос библиотечком маркетингу. Наиме, тих година је, по први пут у Југославији, покренута акција прикупљања библиотечке и архивске грађе у оквиру континуиране бриге о заштити тог културног блага. Између осталих, забележене су активности Савеза друштава архивских радника Југославије, организатора манифестације *Недеља архива*. Одржане су бројне промоције у музејима који реализују програме попут *Недеље цетињских музеја 12. XI до 18. XI 1973.*

Активности које „најављује“ плакат Мата Зламалика настављене су и током манифестације *Недеља књије у Војводини 6 – 13. децембар* која је реализована током 1953. године. Плакатом из збирке Библиотеке Матице српске под псеудонимом „Сип“ представља се дизајнер Драгослав Стојановић. „Радници, сељаци и поштена интелегенција“, читаоци су једне „велике, отворене књиге“, али истовремено и корисници библиотечких услуга.

Стојановићев плакат, извештава база података Библиотеке Матице српске, штампан је у новосадској *Графици*, а као аутор који реализује *Недељу књије у Војводини* потписан је Библиотечки центар Аутономне покрајине Војводине који је првих година по ослобођењу „координирао“ рад војвођанских библиотека.

Утицај светског маркетинга

Маркетиншка акција у српском библиотекарству еволуира у првим годинама новог века. Под утицајем савремених искустава (у Аустрији годинама траје акција *Osterreich liest (Аустрија чита)*), а највећа „светска

¹ Весна Д. Жупан, *Маркетинг у библиотекама* (Београд: Свет књиге, 2001), 15.

Плакат програма *Једна књига један град*
Градске библиотеке Панчево

књижара“ (www.amazon.com) у тренутку писања овог текста „бележи“ две хиљаде четири стотине и деветнаест сајтова за претраживање путем кључних речи “marketing libraries”. У српском библиотекарству из године у годину расте број оних који верују да „у организацији услуга библиотеке (је) важно неговати динамички приступ...“² На том принципу је, на пример, од Краљевске библиотеке Белгије у Бриселу (Koninklijke Bibliotheek, Brussel) створена једна од „најјачих“ установа културе у тој земљи. Иначе, један од визуелно најатрактивнијих плаката у збирци Библиотеке Матице српске „долази“ из Амстердама, а карикатурама и другим „смешним илустрацијама“ представљене су библиотечке збирке са свих континената. Читаоци, вођени идејом дизајнера плаката, сликара наивца Хајнца Седлика, шетају „између“ Фиренце и Минхена, обилазе библиотеке од Москве до Мексика. Према информацијама са интернет сајта www.swets.com “Posters were made from the painting and mailed out to Swets customers as a Christmas gift.”³ („Плакати су направљени на основу слика и послати су поштом Светсовим муштеријама као Божићни поклон“). Први Седликов плакат (из серије “The Swets Collection” је *Impressions of a Library* (Утисци о библиотеци) (1978)), а у фонду Библиотеке Матице српске је плакат дизајниран 1994. године са „главним стварним насловом“: *Swet Library Museum*. На њему су представљене Biblioteca Escorial из Шпаније, Det Kongelige Bibliotek Christiansborg (Књижница данског парламента), Biblioteca Laurenziana из „Дантеова града“ као и државне и националне библиотеке Сједињених Америчких Држава и Русије.

Успешно имплементирање маркетинг стратегија у „послове са књигама“ оствариле су Градска библиотека Панчево и Народна библиотека „Стефан Првовенчани“ из Краљева.

Ако „са сигурношћу можемо почетке панчевачког књижарства тражити у двадесетим годинама 19. века...“⁴ недвосмислено су за Градску библиотеку Панчево везане и “new age” активности попут маркетинга и менаџмента у библиотекама.

Под насловом *Једна књига један град* дизајнер Немања Вујић реализовао је плакат којим доминира „фигура читача“. Вујићев „Читаач“ подсећа на Роденовог „Мислиоца“ и упућује на наслов романа Бернарда Шлинка *Читаач*. На плакату који се чува у Библиотеци Матице српске наведен је промотивни текст о „читалачким активностима“ у Сједињеним Америчким Државама, а сличан позив је упућен и панчевачким љубитељима књига на манифестацији одржаној од 19. до 23. маја 2009. године у Градској библиотеци у том граду. Јединица библиотечке грађе каталогизирана је у БМС уношењем података о наслову плаката на енглеском језику (поље 200d), док поље напомена садржи податке о аутору плаката (300a), а наведене су његове димензије (111x47cm).

Књиге „послужене“ на столу са поруком у наслову плаката *Књигу на дар, буди цар* окосница су „приче о књигама“ из Градске библиотеке Панчево. На својеврсном „читалачком менију“ публикације су умотане црвеном машном, док поднаслов плаката поручује: *Храни се здраво*. Да је „читање опет у моди“ уверили су се посетиоци „Немањине 1“ у Панчеву за време „Месеца здраве хране“ (26. октобар – 27. новембар 2009. године). Чланови панчевачке библиотеке су у току месец дана узели активно учешће у „кулинарским специјалитетима“ које су им припремили библиотекарски ГБП. Доказ ових „перформанса“ је плакат из збирке Библиотеке Матице српске са сигнатуром Пл IV 3292. Каталогски опис ове јединице библиотечке грађе садржи

² Жупан, исто, 23.

³ <http://www.swets.com/web/show/id=758936/langid=42> (преузето 5. 12. 2010)

⁴ Жарко Војновић, *Рађање словесној прага: каталој сћарих књига Градске библиотеке Панчево* (Панчево: Градска библиотека; Нови Сад: Завод за културу Војводине, 2009).

детално описано поље 330а са текстом који почиње речима: „Сети се да је књига најбоља храна за душу...“

У збирци плаката Библиотеке Матице српске налази се, према инвентарним књигама БМС, преко девет хиљада једнолистних примерака некњижне библиотечке грађе. Све док „плакати ничу из земље, падају с неба, заузели су улице, опсели градове, увукли се у бирое и станове, па и у спаваће собе“, ⁵ одговорност је библиотекар да их набаве и стручно обраде.

Плакат *Књигу на дар, осећи чар* дизајнирао је Немања Вујић, а примерак у Библиотеци Матице српске „носи“ сигнатуру (Пл IV 3800) и ID број 59435783.

Манифестација *Мајски дани књије у Панчеву* одржана је први пут од 27. до 31. маја 2003. године. Идеја је била да организатор програма Градска библиотека Панчево, „опроба нове форме презентације и живота у јавности...“⁶, док плакат са *Мајских дана...* из 2010. године најављује „нове приче о Панчеву и Јапану“ у Градској библиотеци Панчево током пролећа те године. Дизајнер је „у први план“ поставио црвени круг, један од традиционалних визуелних јапанских симбола. Каталогизација примерка урађена је у Библиотеци Матице српске, а у електронском запису јединице евидентиране су димензије плаката (68x47cm). Како година на јединици библиотечке грађе није исписана, у одговарајућем пољу означено је (100b-f-публикација са процењеном годином издавања). У пољима за индивидуално ауторство наведени су аутор плаката и организатор *Мајских дана књије у Панчеву* (Немања Вујић; Градска библиотека Панчево). Дизајнер плаката није потписан на примерку, а каталогизатор је податак о аутору евидентирао у пољу напомена: (300а Аутор је Немања Вујић). У пољу за евидентирање садржаја јединице (330а) наведен је програм *Мајских дана...*, у оквиру којег је одржано предавање на тему „Самурајски кодекс части *бушиго* у јапанској традицији“.

Завичајно одељење Народне библиотеке „Стефан Првовенчани“ из Краљева формирано је 1976. године, а „праћење плакатирања културних догађаја...“⁷ одвија се од деведесетих година прошлог века. У збирку плаката Библиотеке уврштен је и примерак некњижне грађе под насловом *Краљево читања*, а маркетиншка кампања „за децу и одрасле“ одржана је под слоганом: *Где год да сће, уз књигу се лејше расће*. Плакат обрађен у Библиотеци Матице српске је трећег формата (Пл III 899), димензија 50x50cm, а у „подацима уз наслов“ (поље 200e) евидентиран је податак да је популарисање читања „одржано“ у Краљеву од априла до децембра 2009. године. Награђени плакат са годишње манифестације

Заједнице Матичних библиотека Србије (Библионет) у Сомбору 2009. године промовише библиотеке и њихов рад очима, честим литерарно-визуелним мотивом дизајнера. Девојчица са плаката интелектуалну авантуру почиње погледом упртим у књиге, часописе, географске карте и проспекте из краљевачке Народне библиотеке „Стефан Првовенчани“.

Активности библиотека из Панчева и Краљева којим су плакатирано програми ових установа културе илустрју примере добре праксе постигнутих у „сусрету“ маркетинга и културе.

Осим у Панчеву и Краљеву, некњижна библиотечка грађа, налази се и у фондовима других библиотека у Србији и окружењу. Плакатима, тим „хартима од вредности“, промовисан је рад Градске библиотеке у Новом Саду. У електронској бази података COBIB.SR могуће је пронаћи информације о библиотечкој грађи са неким од следећих наслова: *Дан Градске библиотеке у Новом Саду њоводом сћошину и шездесет година њошћојања и рада* (2005), *Поводом сћо година од смрти, Павла Марковића Агамова...* (2007), *Дани Николе Тесле у Новом Саду* (2006).

У фонду једне од две српске националне библиотеке налазе се и „подаци“ о националним и универзитетским библиотекама Хрватске и Словеније. У Библиотеци Матице српске каталогизирани су плакати: *Blago nacionalne i sveučilišne biblioteke*, (Zagreb, 1982) и *200 let Narodne i Univerzitetne knjižnice* (Ljubljana, 1974).

Закључак

Примери плаката из збирке Библиотеке Матице српске указују на важност примене маркетиншких принципа и у непрофитној делатности као што је библиотекарство са све значајнијом естетском компонентом и апострофирањем аутора.

У књизи *Маркетинг у култури и уметности* Франсоа Коблер тврди да је „у области културе, где производ чини почетну тачку сваког маркетиншког поступка“⁸ изузетно важна комуникација између установе и њене публике. „Дијалог“ између „запосленог лица“ у библиотеци и „позајмљивача књига“ постаје „сваког дана у сваком погледу“ све захтевнији и препун изазова. Плакат из збирке Библиотеке Матице српске „говори“ о тој све активнијој комуникацији.

⁵ Лазар Трифуновић, *Графички анђидизајн Болеша Милорадовића* (Крагујевац: Народни музеј, 1980), [4].

⁶ Немања Ротар, *Мајски дани књије*, [1.] мајски дани књиге у Панчеву, [27-31. мај 2003].

⁷ Ема Димовска и Јасна Обрадовић, „Искусство са плакатима“, *Панчевачко читалиште* год. V, бр. 9 (2006): 82.

⁸ Fransoa Kobler, *Marketing u kulturi i umetnosti*, (Beograd: Clio, 2010) 28.

Литература

1. Војновић, Жарко. *Рађање словесној трага: каталој старих књиџа Градске библиотеке Панчево*. Панчево: Градска библиотека; Нови Сад: Завод за културу Војводине, 2009.
2. Димовска, Ема и Јасна Обрадовић. „Искуство са плакатима”. *Панчевачко читалиште* бр. 9 (2006): 82.
3. Жупан, Весна Д. *Маркетинг у библиотекама*. Београд: Свет књиге, 2001.
4. Kobler, Fransoa. *Marketing u kulturi i umetnosti*. Beograd: Clio, 2010.
5. Ротар, Немања. [1.] *мајски дани књиџе у Панчеву*. Панчево: Градска библиотека, [27 – 31. мај 2003].
6. Трифуновић, Лазар. *Графички андидизајн Болеџа Милорадовића*. Крагујевац: Народни музеј, 1980.
7. <http://www.swets.com/web/show/id=759403/langid=42> (преузето 5. 12. 2010)
8. <http://www.wdl.org/en/> (преузето 5. 12. 2010)
9. <http://www.allposters.com/> (преузето 5. 12. 2010)
10. http://www.amazon.com/s/ref=nb_sb_noss?url=search-alias%3Daps&field-keywords=marketing+libraries (преузето 5. 12. 2010)

Library Marketing on Posters from the Matica Srpska Library Collection

Abstract

Posters from the collection of the Matica Srpska Library illustrating marketing and management activities of libraries in Serbia are described in this paper. The work of libraries and their promotional activities are presented on library items from the Matica Srpska Library Graphic Arts Collection.

Key words:

libraries, marketing, posters, The Matica Srpska Library, Graphic Arts Collection.

Примљено: 15. јануара 2011.
Прихваћено за објављивање: 24. јануара 2011.